

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

XXXXXXXXXX

Nro 39.

Költ Bétsben, Pünkösdi Havának (Májusnak)
15-dik napján 1798-dik Előszendőben.

Olasz - Országai Tudósítások.

A' Szárdiniai Királynak, nem kevés nyughatatlanságot okoznak a' Pedemontziumi zenebonák, melyek egyszerre több helyeken ütötték ki magokat. Még Ápr. 15-dik éjtszakáján indított azokra nézve a' Király egy Kurírt, a' maga Pári'si Követjéhez Balbo Grófhhoz, kinek is megparantsolta, hogy tudósítaná leg ottan a' Fr. Kormányházakat a' Pedemontziumi kedvet-

S s

len történetekről, melyeknek tizélja és következései eránt, bizonytalanságot okoz az, hogy nem lehet tudni: mennyire támaszkodhatnak a' Pártosok, valamely külső segédelemhez? Arra az esetre, ha talán a' Fr. Respublikának valóságos szándéka volna, valamely változást tenni a' Pedemontziumi Birtokokban, meg-ésméri a' Király, hogy egy oly szándéknak meg-gátolására elégtelen Ő Felsége. — Később, a' Liguriai (Genuai) Respublika' Kormányfőkéhez is intézte Jelentését a' Király, melynek értelme oda ment ki: hogy kéntelen Ő Felsége, mostani környűállásaiban, feles számú Katonaságot rendelni a' Liguriai Respublika' széleihez, az ott utalkodó zenebonáknak le tsendesítésére; ezen tselekedetet tehát a' Liguriai Respublika, valamely ellenséges szándékra éppen ne magyarázza. A' Genuai Direktórium erre azt felelte: hogy Ő ugyan, a' Pedemontziumi zenebonákban semmi részt nem vesz: mindazáltal, a' Respublika' bátorsága végett, tartozik ő is meg-rakni fegyveres erővel a' széleket: a' minthogy, azonnal is küldött oda, egy Seregoltályt, mely, részszerént Genuaiakból, részszerént Francia segítségből áll. — — *Novarese* nevű vidékénn Pedemontziumnak, a' *Lago Maggiore* meljékein, a' mely Pártosok Szabadságfáit állítottak fel-sok Helységekben 's fegyverbe öltöztek: Apr. 21-dikénn el

nyomták a' Királyi Katonaságot; de ez, segítséget kapván más napra, ismét megújította a' viadalt, melyben, hosszú és véres küzködés után, diadalmaskodott. Sokakat leöldösött a' Pártosokból, sokakat el is fogott és az ágyúikat is el nyerte. A' kik el szaladhattak közzülök, vettek magokat részszerént a' Helvétziai földre, részszerént a' Cisalpina Respublika' széleire. A' fel lázasztott Helységek, mind le-tsendesedtek ezennel; 's le-rontattak a' Szabadságfai, Intra, Stresa, Pallanza, és más Helységekben. — A' mely fegyveres tsoporok azonban, a' Genuai széleknél *Beilla* Tartományának *Taggiolo*, *Ovada*, *Rocca-Grimalda*, *Carosio*, és sok más Helységeiben, fel-zendítettek 's fegyverkeztek a' Népet, több verekedésekben voltak szerentsések, nevezetesen egynehányszor Seravallénál: de az ellenek tuszkodott Királyi Katonaság' száma is nagyobbított. Igyekezik a' Király, Pinerolo Tartományban is nevelni Katonái számát, mivelhogy ott is annyira mentek már a' Pártosok, hogy Pinerolo Városát is el foglalták volt, Lucerna nevű Helységgel egyetemben. Hasonló erőt kíván a' Királytól, az Aostai völgybeli zúdulásnak le-tsillapítása is.

A' Genuai Respublikabeli Templomoknak, és Klostromoknak, minden arany- és ezüst-készületekből való ki-pusztítása.

oly kedvetlenséget okozott általán fogva a' Lakosokban, hogy a' Kormányfizeknek ugyan szemesnek kell lenni, hogy eleit vehesse a' közönséges fel-zúdulásnak. — A' Genuai földre sereglett Fr. Katonasághoz, Ápr. 20-dik napjára várták az utolsó Szakaszt. Azon napra, készen kellett lenni az el induláshoz minden szállító-hajóknak a' Genuai Kikötőhelyekben.

Mediolánumba, vissza-érkezett Genuából, az Olaszországi Fr. Sereg' Vezére *Brune* Generális Ápr. 23 dikánn. — A' Cisalpina Respublika' fegyveres ereje eránt oly Végzést hozott a' Törvényhozó Ifjabbik Tanács Ápr. 20-dikánn, hogy azt hat Cisalpinus, és segítségül fel vejendő két külföldi gyalog Reg: ekkal; 's két lovas, úgy mint: egy Dragonyos és egy Huszár Regimentekkel kell szaporítani. — A' Közönséges - Kaszsa' szükségeinek pótolása végett, oly javasló feltételt terjesztett *Bossi d' Olana* nevű Tag, az említett Gyűlés eleibe, hogy minden Egyházi jószágokat Nemzeti-jószágokká kell változtatni, 's az Egyházi-Személyeket, a' Respublika' Kaszszájából kell fizetni. A' Mediolanumi Új-Újságok igen illetlen ki-fejezésekkel érdeklették a' Külső-Hatalmasságokat: mely sérelmek eránt, gyakor panaszokat kényszerített hallani a' Cisalpinum Direktórium. Ez tehát újra sürgető-írást küldött

a' Törvényhozó Iffjabbik Tanátshoz, egy oly Törvénynek hozattatása eránt, mely, szabaddá hagygya ugyan kinek kinek, a' maga vélekedéseinek és gondolatának Más-sal való közlését: de meg ne engedje az eddig szokásban vólt nyomtatásbéli zabolatlankodást. Egy Kommiszfzió neveződött ki, a' mely vizsgálja meg a' Direktórium' írását, 's közölje az arról való értelmét a' Törvényhozó-Tanátsal.

Pári'si Tudósítások.

Égyiptomra való vágyódássokat a' Fr. Elöljáróknak, nem tsak a' Tuloni készületekből és sok Pári'si Újságok' irogatásaikból lehet gyanítani: hanem világosan lehet látni a' Nemzeti Törvényhozó Gyűlés' Üléseinek históriájából is. 12-dik Áprilisi Ülésében t. i. a' Gyűlés' Iffjabbik Tanátsának, egy Tag (az öregebbik Eschasse-rioux) hoszfzasan víttatta, hogy jó volna, Frantzia Kolóniát állítani fel Égyiptomban: mely Kolónia által — úgymond — a' Frantzia Respublika lenne fő kereskedővé a' Földközi-tengerenn, és a' Veres-tengeri Kikötőhelyek' Urává. E' szerént, végre hajthatná azt a' Fr. Respublika, a' minn már a' Régiek is törték, de hijjában a' fejeket, hogy t. i. *Suez* nevű tengerkebel által egyesítené a' Földközi-tengert a' Veres-tengerrel, és újra helyre-állítaná

azt a' Tsatornát, a' mely, Sesostris Király idejében, az Arábiai tenger-kebelén által érkezett Indiai portékákat, a' Nilus vízének tengerbe szakadásaig szállította. — Azon Kolóniának fundálása által, továbbá, egy Thebe, vagy Memfis Városát lehetne ismét fundálni, melyet a' midőn tselekednének a' Fr. ák: magokhoz méltó dolgot tselekednének, visfza vezevén a' tudományokat, a' szorgalmato sagot, és mesterségeket a' magok böltsőjéhez.

Egy a' Bernai medvék közül, melyek már most Pari'sban vagynak, nagyon rá ijjeztett a' Nemzeti Törvényhozó gyűlésnek egy Tagjára. Történt t. i. hogy a' mint Apr. 27. dikén, az Üti-tartójokból, más kisebbbe tevődtek volna által a' medvék egy, ösfzfe-törte a' Tartója vas rúdjaít, 's neki ugrott egy Nemzet gyűlési Tagnak, a' ki sok más Nézőkkel együtt szemlélte a' medvéket. Meg nem maradt volna életben a' Deputátus, ha egy a' Medvék' gondviselői közzül, hirtelen oda nem ugrott, és el nem kapta volna Azt a' medve elől, mely már akkor a' Deputátus ruhájából egy darabot el szakasztott vólt.

A' Hágai Elefántok, elébb érkeztek Pári'sba. El érkezések után való nap, e'ösfzör a' Kan szállítódott által, a' számkra rendelt tágas, világos, jól megfzelelhető, 's téleenn által fűthető hajlékba. Nem kevés munkába került a' két állatnak

egymástól való el választása. Midőn később a' Nyöstény is be-vivődött az említett hajlékba: nagyot ordított. A' Kannak, melyet egy különös rekeszben éppen akkor étettek, neki kiált a' Gondviselője, mely kiáltásra meg-fordulván a' Kan, meglátta a' Nyöstényt, 's ez is azt. Azon szempillantásban öfzsze futott a' két állat, 's úgy el bődültek örömben, hogy az egész hely meg-rendült bele; 's egyfersmind, a' magok igen különös alkoumányú orrokból oly keményen fújtak, mint ha egyszerre nagy szél támadt volna. A' Nyöstény, füleinek rendkívül gyors mozgatása által nyilatkoztatta ki nagy örömét, 's mi-nekutánna órrával, gyengén érdeklette volna a' Kannak egész testét, 's kiváltképpen legtovább tartotta azt annak a' fülénél, végre tulajdon szájához vitte a' maga hoszszú hajlós órrát. A' Kan éppen azt tette, és szeméből sűrűen hullottak a' könnyek.

Helvétziai Tudósítások.

A' Frantzia módi Konstitútziót be-venni nem akaró részei Helvétziának, ismét viaskodtak egynehányszor szerentsés-sen is, de szerentsétlenül is a' Fr. ákkal. A' Zug és Schvyz Kantonokbeli Katonaság, Mellingennél, egy kis Fr. Korpust, mely öt száz főből állott, egészfzen öfzsze-aprított. Ugyan csak ezen két nevezett Kantonok, az Uri és Unterwaldeni Kanton-

béliekkel egygyütt, Lucern Városánál egy viadalban, ezer Frantziát öldöstek le, 's az után Lucern Városát is meg-vették kapi-tulatzióval 's a' t.

Batáviai Tudósítások.

Az új Konstitútziónak helybe-hagyása vagy meg-vetése eránt való voksolás vé-gett, Ápril. 23 dikánn kezdődtek az ügy nevezett első gyűlései a' Népnek: de Há-gában, igen kevesen vóltak a' voksoló Polgárok. Egy egy gyűlésben t. i. nem többen 30 nál. Ezek, nagyobb részént rá is voksoltak az új Konstitútzióra.

A' néhai Helytartó Hertzeg' jószágai eránt másodszor hozattatott már az a' Vég-zés, hogy azokat Nemzeti-jószágokká kell változtatni, nem tsak a' fekvőket, hanem az ingó bingókat is.

A' Batavus Tengeri Tisztek' száma, mind öfzfze 349 re megy most, a' kik felett lejendő leg-első Tengeri Tisztje a' Batáviai Respublikának, Lieutenánt-Admirá-lisnak fog neveztetni.

A' Texeli Kikötőhely előtt ismét feles számmal kérengenek az Ánglus hadi-hajók, melyek el is kaptak egynehány Halafz-hajókat, és egy Kereskedő-hajót.

Ángliai Tudósítások.

Hogy a' Manchesteri öfzszeesküvés, melynek szoross egyesülése vólt az Irrián-

diai pártütéssel, szerentséssen ki-tudódott: okozta ezt, valamely *Tancard* nevű 'Strázsamesternek meg-részegedése, ki a' mint Manchesterből Derbybe masírozott volna által egy tsomó Katonasággal, meg-ittasodván az úton, ki-mondta a' Pajtásainak, hogy ő nála 3 száz giné vagyon, a' mellyel a' Derbybeli Katonaságot is szándékozik meg-nyerni egy Manchesteri Társaság' részére, a' melynek hívségére, ezen 'Strázsamester oly formán esküdt meg, 150-ed magával a' Manchesteri őrizet közzül, hogy ha tovább is el halasztódnék az Angliai Parlamentomnak jobb lábra való állítása: úgy ők majd akkor, midőn a' Fr. Katonaság, szerentséssen ki-szállhatna Anglia' partjaira: önnön Tisztjeiknek ellenek fog-nak magokat szegezni.

Német Birodalmi Tudósítások.

A' Rastadti Fr. Követek, feleltek végre Máj. 3 - dikán a' Német Deputátciónak, 's feleletjekben következő kívánságait nyilatkoztatták: 1.) *Ehrenbreitstein* Vára, melynek fenn-állása, ellenkezik némiképpen Koblentz Városának fenn-állásával. rontatódjék le. 2.) *Kehl* Várát, a' Vidékével egygyütt, meg-tartja a' Frantzia Respublika, jövődöbéli tsendességére és bátorságára nézve. Nem különben 3.) *Kafzfel* Váratskáját is a' vidékével egy-

gyült, melyet, nem másképpen lehet gondolni, mint egy részét, Moguntzia' Erősségeinek. 4.) Megtartja a' Rajnai Szigeteket is. 5.) Ő és Új Breisach között állítassék fel újra a' Kereskedés végett szükséges híd, és a' néhai Hünningeni híddal által ellenben engedődjek által a' Francia Respublikának 50 dűlő föld, oda szolgáló úttal egyetemben. 6.) A' Rajna bal-meljékén bírt örökségeikre nézve, titulussaikat se' tartsák meg az előbbeni Tulajdonosok, és ez a' kívánság ki-terjed a' Fr. Respublikával szövetséges Respublikáknak által engedett birtokokra nézve is. 7.) Azon adósságok, melyek feküdtek a' Német Uraságoknak Rajna' bal meljékei Birtokaikon, által szállanak azon jószágokra, melyek a' Rajna' jobb meljékén fognak nékiek, elvesztett Birtokaik helyett ki mutatódni. 8.) A' mi különös kívánni valója lehet a' Fr. Respublikának, pénzben, vagy más tárgyakban a' Német Birodalomnak némely magános Rendjeitől: azt ne nézze úgy a' N. Birodalom, mint Őtét közönségesen illető dolgot. 9.) Szabad hajókázása legyen mind a' két Nemzetnek, ne csak a' Rajnán; hanem az ebbe szakadó folyó-vizekenn, és a' Dunán is. 10.) A' hajókból ki rakandó portékáktól, nem lehet egygyik parton több harmintzadot venni mint a' másikon.

Magyar-Ország.

Debretzenből Máj. 3-dikánn: — „Az ide való Ref. Kollégiombann, egy Profeszszor tanította ennekelötte a' Mathezist, Fizikát, és Filozofiat: most már ama' ketőt, T. Sárváry Pál Prof. Úr tanítja előmenetelesen; a' Filozófia pedig, T. Lengyel Jó'sef Úrra bízattatott, a' ki Ápr. 25 dikénn állítatott bé Profeszszori hivatalába, mely alkalmatossággal egy derek Beszédet tartott a' Filozófia' történeteiről.

Abalúj Vármegyéből írják, hogy ott Szendrő és Balajt Helységek között, Mártziusnak 19 dik napján, estvél 7 és 8 óra között tüzes eső esett. Egy Gróf Úr éppen akkor lovaglott vízfőz Balajtról Szendrőre, egy kedves Emberével, 's néhány Legénnyeivel együtt. El ijedtek a' Legények, midőn egymást lovastól ruhástól tüzeseknek látták. A' menykő, elől hátul sűrűen hullott. A' lovak reszkettek; sem ütésnek, se' sarkantyúnak nem engedelmeskedtek. Semmi baja azonban nem esett az utazó Méltóságnak se' magának sem a' véle lévőeknek.

Debretzen körül, Mártz. 18-dikánn estvél 9 órakor vólt, a' mint írják, nagy menydörgés és villámás. Közel Debretzenhez, a' szőlős kerteken kívül le is csapott kétszer a' menykő.

A' Szeremi pestis' ki-írtásában szerzett érdemeit Pesti Profeszszor 's Orvos Doktor *Schraud* Ferentz Úrnak, Magyar Nemességre ingyen való emeléssel méltóztatott meg-jutalmaztatni Fels. Urunk.

B é t s.

A' Bétsbe rendeltt új Frantzia Követ úgy halljuk, hogy már útban vagyon.

Erdély' részéről Udvari Kancellárius, és Bihar Vármegyei Fő-lspány, R. Sz. B. Gróf Széki *Teleky* Sámuel Ö Exc. jának, örökös jószágul méltóztatott F. Urunk által-engedni Bihar Vármegyében fekvő Püspök Ladány nevű Helységet. — Ugyan azon Vármegyében, Szaránd és Kigyik nevű Camerális jószágokat *Lukáts* Miklós Úrnak.

Báró *Van Swieten* egy Ánglus munkátskát, mely, a' teremést igen elevenen le-írja, német nyelvre fordított, 's a' Herzeg *Eszterházy* szolgálatjában lévő fő Muzsikust *Haydn*t meg-kérte a' múltt eszten-dőben, hogy Ez, muzsikában tenné ki azt, a' mit Ö ki-tett fordításában. *Haydn* igyekezett is eleget tenni a' Báró Úr' kérésének, mind a' maga meszfze el terjedt nevének fenn-tartása végett, mind pedig a' szép ajánlásra nézve is: mivel 500 arany jutalmat ígért neki Báró *van Swieten*, maga, és a' muzsikában gyönyörködő Tár-

saság' nevébenn. A' Teremtést oly mesterségesen és szívreható módon ki-tud-ta *Haydn* fejezni a' muzsika által, kivált a' *Chaost*, 's Ádámnak Evával való beszélgetését, hogy a' közönséges ítélet szerént; még soha ehez fogható muzikát nem tett közönségessé. Méltó a' megjegyzésre, hogy *Haydn*- ezt a' remekét, a' múlt nyáron Kis-Martonban (Sopron Vármegyében) kélzítette csak nem egész végig. Kéves napok alatt három ízben muzikálták el *Haydn* Józsefnek említett Compositzióját, nagy számú Uri Halgatók előtt, *Schwarzenberg* Hertzeg' palotájábann.

Egynehány hetektől fogva itt van ama Világ szerte esméretes *Marchesi* Lajos Herélt-énekes, ki a' múlt Szeredán énekelt leg-először *Pirhus az Epirusi Király* nevű szomorú Operában. A' Publikum felette igen nagy tapsolással, 's brávó! kiáltással fogadta.

Nem régen érkezett kezünkhöz Prof. *Schwartner*nek következő tizmű igen derék munkája: *Statistik des Königreichs Ungarn. Ein Versuch von Martin Schwartner, Professor der Diplomatie, und ersten Bibliotheks Custos auf der kön. ungarischen Universität zu Pest. — Pest gedruckt bey Mathias Trattner 1798. in 8vo 606 oldal.*

* * * * *

Tudósítás.

Jelentem az Erdemes Közönségnek, hogy ütes óráimnak hasznossan való töltésekre, Magyarra és többnyire Versekbe által fordítottam az Iffjabb Racinnek, A' Vallás nevezetű Munkáját; Virgiliusnak Éneissét, az öregebb Racinből, Voltérből, Crebillonból, Vielandból egynehány szebb Darabokat: melyeket Isten' segedelmével; az időnek és tehetségemnek engedelmevel, szándékozom egymásután Magyar Literatúránknak gyarapítására ki nyomtattatni.

Most azért (még ebben is meg-tartván ama' szent rendet: a Jove principium) már a' Censurán is által ment, a' Vallás nevű Munkáját az Iffjabb Racinnek kezébe adom a' Tipografusnak, és ki nyomtattatását siettetem. — Mely derék és tudós Munka legyen ez, meg-tetszik ama' híres Tudósoknak, Rousseaunak, Ramsainak, Popenak Leveleiből, melyek egyt nagyon magasztalják. Mely szent, és a' Ker. Vallást erős lábra állító munka legyen pedig, meg-tetszik XIV Benedek Pápának, Racinhoz küldött dicsérő Leveleiből; magoknak a' Frantziaknak ezen munka eránt mutatott tiltetelekből, és sok Nemzeteknek a' magok nyelvekre lett által-fordításokból.

De még is, hogy jobban meg-láthassa az Erdemes Közönség ezen munkának betsit; és azt is, hogy én mitsoda hívseggel, magyarsággal, és Poétai tehetséggel fordítottam Versekbe ezen Munkát; egynehány darabotskákat mustrául előre botosítani bátorkodom.

Az első Könyvből,

Igaz, hogy az Isten, kibe, hinni kell, oly Valóság
Kit el takar Izemünk elől egy sűrű homályos-
ság,

De körülünk még is ennek az el rejtett Istennek
Dit-össégét prédikáló hány Tanúk sereglenek!
Feleljetek, Föld és Tenger! 's ti Egek beszéljétek,
Mert bár néma, de leg melegszebb hangzó
nyelv a' tiétek.

Ti tsillagok! kiknek meg nem olvashatom sok
Izámát,

Mitsoda kéz himzette ki veletek e' kék rámat?
Tenger kinek föld-nyeléssel rettegtet dühössé-
ged

Feneketlen tekenődbe ki pójázott le teged?
Mint ostromló tábor partra habjaid úgy nyo-
múlnak,

Hozzá tsapódván dühöket, de ki fújják, 's el
múlnak.

*Azoknak, kik a' történetet tartják Istennek
így beszél:*

Te Elztelen! ki Istennek taftod a' történetet,
Mond meg nekem, tsake' fetske-félszek mint
épülhetett?

Rajzolat és szolgálatja nélkül, minden műszer-
nek,

Vékony órra rakja ölsze egy tsuda Ats-mes-
ternek

Czémentjét mely sikeressen dagasztja 's göm-
bolygeti!

Mig a' semminn, e' vakmerő házat fel-függezt-
heti.

Más madarak mikor költnek, meg-érzik az idő-
ket;

Jókor pihből és pamutból a' sok függő báltsó-
ket.

Kitsínyeiknek meg-vetik, zöld ágakra aggatják,
Hol majd mikor tsimpolnak-a' fris szelek rin-
gatják 's a' t.

Az emberi - test' részeiről így beszéll:
A' nyelv 's az érthető beszéd szájunkban oly
hiv szolga,

Kinek a' gondolatokat ki-hordani fő dolga;
Tolmátsa a' néma szívnek, Követe a' léleknek,
Méz forrás az együtt lakó, 's szerető Szemé-
lyeknek.

Mennyi sok és nagy dolgokat, bé fog a' szem,
és erre

A' kis pontra hány sugárok öfzfze - gyűlnek
egyszerre 's a' t.

*A' lelki - esméretből így próbálja az Isten' lé-
telét.*

Undok bűnét a' setétség' leplével bár fedezi,
De hogy van egy szemre-hányó Tanúja éltre
velzi.

Törvényt 's egy nagy Bírót érez szívében oda
belől.

Feddi háládatlansága 's hitetlensége felől
Ama' kevély az arannyal bé vontt épületekbe
El sárgulás nélkül soha nem nézhet az egekbe,
Úgy tülzik haj szálon egy kard függ, 's lebeg
feje felett,

Ehen sohajt a' leg - drágább ízű étel mellett.
A' meg-bánás a' bűnösök amaz első hóhéra,

Törét vétkes kebelébe döfte, 's lelkéig ér a'.
Tibérius szívét rágják az únalom' férgei,

'S ki nem tudják öldösni a' hízelkedők nyelvei.
*Egész Világ' Ura vagy te? kitől fel hát Fel-
séged 's a' t.*

*A' Pannoniae Luctus nevű Könyvets-
kéből küldjük az első arkust.*